

BIBLIOTEKA
SHTETIT

814-32

T 96

MALET RRINE ZGJUAR...

Nevrus Turhani

814.32
T96.

NEVRUZ TURHANI

MALET RRINË ZGJUAR .

3222

BOTIM I SHTEFISE GENDRORE TE USHTRISE POFULLLORE

1971

NË KUDHRËN E REVOLUCIONIT

Ja një ndër të shumtët e armatës së njerëzve tanë, një kuadër i ri në moshë dhe në shërbim. Ecën në rrugën tërë baltë e pellgje uji të fshatit. Atje, rrëzë kodrës, stërviten ushtarë të nënrepartit. Sa mirë është të ndodhesh pranë tyre, t'u qëndrosh në krah, t'i shikosh si stërviten, si derdhin djersë, si i përvetësojnë mësimet, t'i ndihmosh atje ku hasin pengesë, të mësosh nga vullneti, këmbëngulja e tyre, nga shpirti i gjërë i ushtarit, nga thjeshtësia, përzemërsia dhe rreptësia e ushtarit! E pastaj, në krye të orës, gju më gju me ta, t'ia marrësh një kënge, të bësh një shaka, të dëgjosh apo t'u tregosh një ndodhi interesante. Ai është një nga shokët kryesorë të shtabit të nënrepartit, por e di se vendi i tij është atje ku stërvitet dhe kalitet ushtari. Dhe prandaj ecën aq shpejt rrugëve të fshatit. Të arrijë në kohë. Koha do shfrytëzuar me nikoqirllëk. Por ç'janë këto zëra që e bëjnë të kthejë kokën sa djathtas, majtas?

— Si u gdhive, mor bir? — Kjo është një grua e thyer, një kooperativiste, që e njeh mirë atë, që e ka parë sa herë në atë rrugë, arave të kooperativës, nëpër mbledhjet e asamblesë, apo nëpër familjet fshatare. Dhe e thërret: "bir", se ashtu është bërë ai në fshatin ku është vendosur nënrepartit: njeri i afërt, i dashur për të gjithë.

Enver Gaba, në ecje e sipër, u kthen të gjithëve përgjigje. S'ka kohë të qëndrojë sot, e ta tokë me ta. Llogaritë-

sit kanë një mësim të vështirë, e ai e quan detyrë të ndodhet midis tyre, t'i ndihmojë.

Numurorët i gjeti tek topat. Ishte çasti, që sapo u dha komanda: "Për marshim". Qëndroi. Me syrin e një artilleri të stërvitur ndoqi çdo veprim të vartësve. Ata, si të kishin marrë zemër nga ardhja e tij, u treguan më të shpejtë, më të përpiktë.

— Këtë herë më mirë, por ama akoma jemi larg — foli Tahiri.

— Ta përsëritim — propozuan dy ushtarë. — Po në këtë kohë u dëgjua zëri i Kristos. Ai dha komandën për hedhjen e topit për marshim. Kjo bëri që topi i Tahirit t'i ndërpriste veprimet, sepse numurorët, instinktivisht e përqëndruan vëmëndjen tek shokët.

Topi fqinj realizoi normën.

— E patë, sa shpejt vepruan? — foli Tahiri. — E provojmë dhe ne.

— Një minutë, — ishte zëri i eprorit. Ai urdhëroi që numurorët e të dy topave të afroheshin. Pastaj tha:

— A nuk do të ishte më e drejtë që të vepronit në të njëjtën kohë, me të njëjtën komandë? Kështu do të provohej më mirë se cili top përgatitet më shpejt si për marshim, ashtu dhe për luftim. Si thoni?

— Shumë e drejtë!

Dhe kështu, të dy topat u vunë në garë. Pas disa provash, ata që të dy i plotësuan normat me sukses.

Në fund të orës, sapo u dha pushimi dhe Enver Gaba doli nga klasa ku stërviteshin llogaritësit numurorët e futën në mes. Kështu filloi një nga ato bisedat e shkurtëra, por të ngrohta e të përzemërta që ai zhvillon shpesh me ushtarët.

...Disa kohë më parë, me një nga bateritë, zhvillonte një mësim në material artilerie. Për çdo çështje pyeste:

— Më kuptuat?

Dhe pasi nuk merrte asnjë përgjigje, vazhdonte shpjegimin, i bindur se vartësit e kuptonin. Por ja, pas dite, në kohën e lirë, siç ishte duke biseduar me ushtarët, njëri prej tyre e kishte sjellë fjalën tek stërvitja:

— Sikur nuk e përtypëm mirë mësimin në material artilerie.

— Pse?

— Po ja sikur flisni pakë shpejt dhe s'u ndjekim dot...

Me sa kuptoi, ushtari shprehte mendimin e gjithë shoqëve, sepse të gjithë prisnin përgjigjen e tij. "Pse ngurruan të ma thoshin këtë gjatë orëve të mësimit? Ç'është kjo ndrojtje. Ku e ka bazën? Mos vallë ka këtu çfaqje të intelektualizmit?" — Kështu mendoi në ato (pak çaste që ushtarët prisnin në heshtje se ç'do të thoshte. Dhe foli:

— Po, në metodën time të mësimit kam mungesa. Ju duhet të më korigjoni, ju duhet të mos kini asnjë ndrojtje.

...Në sistemin e ndriçimit të topave kishte difekte. Për këtë urdhëroi që pajisjet përkatëse të çoheshin në ofiçinë. Veçse, pas ndeshies së voleibollit, kur ushtarët u grumbulluan të diskutonin për repertuarin e grupit amator, në të cilin një rol të rëndësishëm lozte vetë, jo vetëm si konferencier, por edhe autor i disa pjesëve që lidheshin me jetën e nënrepartit, shprehu këtë mendim:

— E meriton të bëjmë edhe diçka për ata që s'kujdesen për sistemin e ndriçimit të topave.

Kjo dha shkak të diskutohej gjatë. E kishte marrë fjalën dhe ushtar Hasani:

— Kemi faj, por jo aq shumë, - kishte thënë.

— Po pse, kujt i takon pjesa tjetër e fajit?

— Unë them se ato s'duheshin çuar në ofiçinë.

— Si, dhe ku t'i rregullonim?

— Këtu, në nënrepart. Ne, ushtarët. Unë, p.sh. jam në

gjendje ta bëj një punë të tillë.

— Pse s'kini thënë më parë?

— E kush na pyeti?...

Disa zëra njëherësh:

— Hasani ka të drejtë. Pse të mos pyetemi për gjithëçka?

Ja një kritikë me vend. Ja dhe një mësim i ri, një mësim i nxjerrë nga të jetuarit, të punuarit bashkë me ushtarët, nga rrahja e mendimeve dhe diskutimi lirisht i problemeve. Qysh prej asaj kohe çdo difekt në sistemin e ndriçimit të topave mënjanohet aty, në nënrepart, brenda një kohe të shkurtër. Gadishmëria nuk çenohet asnjë çast.

... Gjatë bërjes së një ndërtimi, në drejtim të betonimit, avancohej ngadalë. Iu kujtua kritika e ushtarëve: "Pse të mos pyetemi për gjithëçka?" Dhe, megjithëqë kishte nevojë të pushonte, u nis për në objekt. Atje qëndroi disa orë. Në fund, vetë ushtarët, e, në radhë të parë Pajtimi, gjetën rrugë daljen: ata propozuan që puna në betonim të bëhej pa asnjë ndalesë, me ndëresa. Ç'dha kjo? Brenda kohës së caktuar rendimenti u rrit katër herë. Ja ç'bëri mendimi krijues i ushtarit kur ai u nxit dhe u për-krah fuqimisht.

Enver Gaba jeton aty, me vartësit. Atë e tërheq shumë jeta e gjallë në nënrepart, jeta plot dinamizëm dhe e gëzuar. Kjo i përtërin forcat, i rrit optimizmin, e bën të ndjejë lumturi, të ketë një botë të pasur shpirtërore, të krijuar në punë e që i shërben punës. Për të arritur këtu ai nuk e ka patur të lehtë. I është dashur të bëjë luftë me vetveten, luftë ideologjike, të thellojë revolucionin në ndërgjegje.

... Atëhere ishte kursant, bile një ndër më të mirët. Po vinte koha të mbaronte dhe të delte kuadër.

Erdhën provimet dhe në fund emërimet. Në koman-

dën, eprore e njoftuan se do të shkonte në një garnizon larg qytetit, në një fshat. Atje s'kishte as bulevarde e as theatër, as parqe e lulishte. Por atje kishte njerëz, luftëtarë të ndërtimit e të mbrojtjes të socializmit, atje e prinin ushtarët e baterisë, mbi të gjitha, e priste detyra e shtënjtë ku duheshin shkriretë interesat e ngushta personale, në interesat e atdheut, revolucionit; në ndërgjegjën e tij këto interesa duhej të viheshin mbi gjithçka. Dhe u nis sepse e kuptonte ç'ishte detyra, ç'ishin interesat e atdheut. Por thellë në ndërgjegje bëhej luftë. E kjo u pasqyrua që në ditët e para. Ku qyteti me tërë atë gjallëri e aktivitet kulturale, artistik, e ku fshati? Ku vatra e ngrohtë e shtëpisë me gjithë atë përkujdesje, me jetën në bateri? "Jo, jo, duhet të kërkoj të më transferojnë. Pastaj..., po familje, a do të krijoj unë? Pa tjetër. Po këtu në fshat të martohem...". Kjo ishte një luftë e heshtur që e brente në vetvete, një luftë në ndërgjegje, por që s'kishte se si të mos pasqyrohej në veprimtarinë praktike; qëndronte si i mbyllur, jo shumë i afrueshëm me ushtarët, shpesh e më shpesh donte të shkonte në qytet.

Me të bisedoi komisari. "Pa thellëhu, mor djalë — kështu nisi t'i flasë ai. — Revolucionit kërkon që nie të japim gjithë forcat, energjitë, zemrën tonë dhe jo atje ku ke ti dëshirë, por ku e kërkojnë interesat e popullit, të atdheut. Më duket se pak studjon, pak thellohesh në mësimet e partisë, të shokut Enver. Pa mësohu t'i bësh pyetje vetes çdo ditë: "ç'studiova sot, ç'mësova dhe ç'kam bërë për të zbatuar në jetë këto mësimet?" Edhe një porosi: afroju më tepër ushtarëve, bisedo me ta, organizo aktivitete bashkë me ta, njihi ata, njihi zemrën. E, sa ke për të mësuar prej tyre! E kam fjalën shkrihu me njerëzit, midis tyre, s'ka rëndësi ku je, duke kryer detyrën së bashku me ta, do të ndjehesh i gëzuar, do të harrosh "ëndërrat", që të rrinë si re, dhe do ta shikosh ashtu siç ësh-

të jetën atje në bateri: jetë luftarake, revolucionare, që do të të rrëmbejë, do të të bëjë për vete. Atëhere do ta kesh më lehtë të zgjedhësh edhe shoqen e jetës, do të krijosh familje, një familje të lumtur, të gëzuar, jetën revolucionare". Në mbrëmje shkoi në shtëpi. Aty e gjeti dhe të jatin.

— Si kalon atje, mor bir? — e pyeti i jati.

— Duhet ta marësh me mend, baba, si në fshat... Jam mërziur që, si të të them...

Por a e kishte njohur ai babanë, ish luftëtarin partizan, komunistin, njeriun që, edhe pse në moshë të thyer, kryente si revolucionar detyrat që i ngarkonte partia sa në një vend në tjetrin, larg familjes, larg rehatisë personale, larg qytetit? Mund të themi se atë mbrëmje e njohu më mirë. Ndër të tjera i jati i tha:

— Ai që është revolucionar, s'nxjerr fjalë të tilla. Nuk psherëtin. Revolucionari do gjoks. Ti, a je në gjëndje t'i vesh gjoksin!..

Kaluan ditë, muaj, kaluan dhe vite. Fjalët e komisarit dhe të të jatis i kujton edhe sot, i kujton sepse me t'u kthyer nga qyteti, lufta në ndërgjegje u ndez më e rreptë, por ato që i bëheshin barikadë, mendimet prapanike, të huaja, nisën t'i humbin pozititat. Mendimi i partisë, ideologjia e saj po i pushtonte zemrën. Aty në nënrepart midis ushtarëve, së bashku me ta, aty midis kooperativistëve e bashkë me ta, ai po e ndjente veten përherë më të fortë, më optimist, më të lumtur. Dhe ai hidhet me vull përpara, i vë gjoksin punës, detyrave. Atë e zgjedhin anëtar të komitetit të rinisë së njësisë, anëtar të plenumit të BRPSH të rrethit.

... Gjatë kohës që ne bisedojmë me të vinë dhe shokë

të tjerë. Përfituam nga ky rast dhe mundëm të mbanim shënim disa nga mendimet e tyre.

“Një ditë - tregon Feriku, kishim marrë detyrën që t’i kalonim topat nëpër një teren të vështirë e t’i vendosnim në pozicionet e reja. Që në çastet e para ndeshëm në vështirësi. Na u duk se detyra s’do të realizohej; topat nuk lëviznin nga vendi. Për këtë gjendje i raportova shokut Gaba. Eprori më dëgjoi me vëmëndje dhe u nisëm sëbashku për tek topat. “Po, tha, me të vërtetë është vështirë: ka baltë, ujë, shiu s’po pushon. Por, si thoni, shokë ushtarë, a mundet që ta lemë detyrën pa kryer?” Pa prituri përgjigje u fut në baltë dhe mbështeti supin tek rrota e topit. “Hajde shokë, të veprojmë njëherësh dhe me një komandë. Më dëgjoni mua...”. Kështu, duke shtyrë vetë dhe njëkohësisht duke komanduar, topi doli nga vendi i vështirë. Kështu u veprua edhe për të dytin, të tretin e me radhë. Detyra u plotësua. Unë, nga ky e sa e sa raste të tjera, mësova shumë, e para së gjithash si ta organizoj punën, si të drejtoj duke dhënë edhe vetë shembullin personal.

Sulejmani, sekretar i organizatës bazë të rinisë, tha: “Duke qënë gjithë kohën pranë nesh, edhe si epror por edhe si shok i afërt, e kemi ndjerë kujdesin dhe ndihmën e tij. Disa herë leximin e shtypit s’e bënim mirë. Kjo i ra në sy dhe për disa ditë ai u muarr vetë me këtë punë. Ne filluam ta lexonim, komentonim dhe të nxirrnim detyra nga shtypi. Ai studion sistematikisht materiale të partisë, veprat e shokut Enver dhe gjen gjithënjë kohë e rast që të na pyesë dhe ne, të na rekomandojë materiale, të na i shpjegojë të na i lidhë ato me jetën dhe detyrat”.

Ata që na folën për të, ishin të shumtë e që të gjithë

çfaqnin mendimin e përbashkët, se ai po kalitet si revolucionar, në kudhrën e revolucionit.

— Po për të krijuar familje — ke menduar e pyesim? Dhe ai tregon gjithçka. Po, aty në fshat, e njohu Valentinën, mësuese e klasës së tretë të shkollës 8-vjeçare, e njohu së afërmi në punë e nëpërmjet punës dhe aty u dashuruan. Por si atij dhe Valentinës iu desh të luftonin, të ngriheshin me guxim ndaj thashethemeve, shpifjeve, ndaj zakoneve prapanike. Dashuria e pastërt, e sinqertë, triumfoi. Ata bënë fejesën. Por ja, diçka e papritur:

Ndodhej me lehtë në shtëpi. Aty i vjen lajmi se kërkesa që kishte bërë Valentina për të shkruar vullnetare 1-3 vjet në malësi, si arësimitare, ishte aprovuar. Ai u ndodh midis dy forcave, dy presioneve. Nga njëra anë: "Valentina të shkojë atje, atje është vendi i saj si revolucionare" dhe, nga ana tjetër: "Ti s'apo u fejuve, i thuaj të mos shkojë, ç'u kuptua?"

Ato ditë ai s'apo ishte pranuar kandidat partie. U mendua thëllë dhe u tha edhe prindërve:

— Si mund ta veçojmë ne lumturinë tonë personale nga ajo e gjithë Shqipërisë? Valentinën e thërret revolucionin dhe ajo duhet t'i përgjigjet me vepra. Pra, si mund t'i dalë unë pengesë në vendimin që ka marrë?...

Ai s'mundi ta përcillte. Në atë kohë që ajo ndahej me shoqet e shokët e saj, njeriu më i afërt i zemrës, ai që s'apo ishte fejuar, së bashku me ushtarët ngjitnin në një monopat topat. U djersit, gjoksi iu bë tërë baltë, por në kraharor i ndjente fort rrahjet e zemrës: detyra ishte plotësuar. Kur pa orën, ishte vonë. Valentina ishte larg.

Pas disa ditësh mori në dorë letrën e parë. Me këtë letrë në dorë ai shkoi në klasën e tretë të shkollës, atje ku Valentina jepte mësim. Ai atje takoi nxënësit të cilëve